

Miljömålsrådet

Samarbete kring utveckling av inventering av skogslandskapets nyckelbiotoper - avrapportering till Miljömålsrådet**Beskrivning av åtgärden**

Under perioden 2017-2019 har en bred samverkan om nyckelbiotoper genomförts inom ramen för samverkansprocessen om nyckelbiotoper.

En fördjupade samverkan på regional nivå planerades inom ramen för en åtgärd kopplat till Miljömålsrådet, vilken initierades hösten 2017. Enligt planen skulle åtgärden innehålla en fördjupad dialog om hur nyckelbiotopsinventering kan inriktas i respektive län för att ge kompletterande underlag. I detta skulle ingå att gemensamt identifiera naturtyper som det är särskilt viktigt att förbättra kunskapen om liksom att identifiera delar av berörda län med särskilda inventeringsbehov.

Åtgärden har bedrivits kopplat till den pågående samverkansprocessen om nyckelbiotoper inom skogssektorn och då som en del i påbörjandet av en landsomfattande inventering av nyckelbiotoper. Diskussioner har förts mellan merparten av Skogsstyrelsens distrikt och berörda länsstyrelser om var resurser bör satsas i respektive län.

Den fördjupade länsvisa samverkan har dock inte genomförts fullt ut som planerat i och med regeringsbeslutet¹ att avveckla den landsomfattande nyckelbiotopsinventeringen. Ett omfattande arbete har trots det gjorts med utveckling och samverkan i frågor om nyckelbiotoper. En rad förbättringsområden inom arbetet med nyckelbiotoper har identifierats och utvecklingsåtgärder genomförts, vilket redovisas nedan.

I februari 2017 startade en samverkansprocess om nyckelbiotoper på initiativ av Skogsstyrelsen. Från och med 2018 fick Skogsstyrelsen i uppdrag att genomföra en landsomfattande nyckelbiotopsinventering under en 10-årsperiod². Skogsstyrelsens samverkansprocess integrerades då med det förberedelsearbete som påbörjades inom ramen för ett införandeprojekt.

¹ Regeringsbeslut N2019/02259/SMF. Uppdrag att avveckla den utökade nyckelbiotopsinventeringen.

² Regeringsbeslut N2018/03141/SK. Uppdrag att genomföra en landsomfattande inventering av nyckelbiotoper

Enligt riksdagens beslut om budget för 2019 avvecklades dock satsningen på inventering av nyckelbiotoper. Som följd av detta beslutade regeringen i juni 2019 att avveckla den utökade nyckelbiotopsinventering.

Det samlade arbetet med utveckling och samverkan om nyckelbiotoper har pågått till december 2019. Att förutsättningarna förändrats successivt har även påverkat genomförandet i stor utsträckning.

Syftet med samverkan

Efter att regeringen 2018 beslutat ge Skogsstyrelsen i uppdrag att genomföra en landsomfattande nyckelbiotopsinventering formulerades målsättningen för den fortsatta samverkan enligt nedan:

Samverkansprocessen ska bidra till att utveckla nyckelbiotopsinventeringen:

- *för att den ska vara rättssäker och ha hög kvalitet,*
- *för att ge kunskapsunderlag som samtliga intressenter har förtroende för,*

så att skogsägare accepterar arbetssättet och har förståelse för behovet av och motivation för att bevara nyckelbiotoperna.

Detta knyter därmed tydligt an till Skogsstyrelsens uppdrag om att genomföra en landsomfattande nyckelbiotopsinventering.

Samverkansarbetet

Samverkansarbetet har varit inriktat på att gemensamt med aktörerna forma arbetssätt och uppläggning av processen, identifiera viktiga utvecklingsområden samt ge förslag till åtgärder som olika parter kan genomföra. I den senare delen av processen har arbetet i större utsträckning inriktats på att aktörerna skulle bidra och lämna förslag till det utvecklingsarbete som genomförts inom införandeprojektet.

Deltagandet i samverkansprocessen har varierat över tiden. Från augusti 2018 medverkade företrädare för följande organisationer i processen; Sveaskog, SCA, Stora, Bergvik, LRF/Skogsägarna, Södra, Mellanskog, Norrskog, Norra, PEFC, Sveriges allmänningsskogars förbund, Allmäningsförbundet i Västerbotten resp Norrbotten, Svenska Kyrkan, Naturvårdsverket, länsstyrelserna i Kronoberg och Dalarna, Naturskyddsföreningen, WWF Världsnaturfonden, SOF Birdlife, SLU, Artdatabanken och Skogforsk.

Att nå konsensus i frågor som rör nyckelbiotoper är många gånger inte möjligt. När underlag och förslag har tagits fram inom processen har det ytterst varit Skogsstyrelsen som avgjort när underlag och förslag varit tillräckligt bra och tillräckligt förankrade för att kunna gå vidare. Ett sådant pragmatiskt förhållningssätt har bedömts vara nödvändigt.

Detta medför också att aktörerna i samverkansprocessen inte kan sägas ha ställt sig bakom de förslag som lagts fram eller resultaten av processen.

Resultat

Här redovisas kortfattat resultat av utveckling och samverkan inom några centrala områden.

Metodutveckling

Inom införandeprojektet för nyckelbiotoper har det gjorts mycket utvecklingsarbete kopplat till genomförandet av en landsomfattande nyckelbiotopsinventering, men även ren metodutveckling av både den ordinarie metoden och en utvecklad metod för nordvästra Sverige.

Som en del i förberedelserna för en landsomfattande inventering har införandeprojektet tagit fram och utvecklat:

- ett systematiskt arbetssätt för genomförande av en landsomfattande inventering,
- ett stöd för förberedelser och urval av inventeringsobjekt på distrikt, inklusive nyutvecklad webbkarta,
- ett digitalt fältstöd för insamling av data.

Inventeringsmetoden allmänt

Utöver förberedelser för en landsomfattande nyckelbiotopsinventering gjordes även andra förbättringar i arbetet med nyckelbiotoper. Dessa förändringar samlades i en uppdatering av handbok för nyckelbiotopsinventering som publicerades sommaren 2019. Där finns bland annat en beskrivning av hur den samlade bedömningen ska dokumenteras. Det framgår nu tydligare än vad det gjorde tidigare vilka uppgifter som ligger till grund för bedömningen, samt att bedömningen utgår från definition och kalibrerad nivå. Det finns även en mall för denna beskrivning. Definition och tillämpningen av begreppet objekt med naturvärden har förtydligats.

Utvecklad metod för nordvästra Sverige

En utvecklad metod för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige har tagits fram. I detta ingick att ta fram förslag till reviderad instruktion samt uttolkning av definition och tillämpning av nyckelbiotopsbegreppet i nordvästra Sverige. Arbetet har redovisats i rapporten Utvecklad metod för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige³.

Markägarkommunikation

Ett arbetssätt för den samlade markägarkommunikation har tagits fram för att användas inom den landsomfattande nyckelbiotopsinventeringen, där insatserna i de olika stegen beskrivs:

- Kommunikation inför inventering
- Kommunikation då vi inte hittar nyckelbiotop

---

³ Wester, J. m fl Utvecklad av metod för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige. Rapport 2019/12. Skogsstyrelsen.

- Första kommunikation vid hittad nyckelbiotop
- Brev om registrerad nyckelbiotop

Ett nytt informationsblad har också tagits fram för mer generell information om nyckelbiotoper. Detta kan bland annat skickas med som bilaga till brev vid den första kommunikationen med berörd markägare.

Eftersom den landsomfattande inventeringen inte genomförs längre så sker markägarkommunikationen inte alltid inför inventering på det systematiska sätt som utvecklades i samverkansprocessen. Efter inventering informeras dock alltid markägaren om registrering av nyckelbiotoper.

Attitydundersökning

I uppdraget att genomföra en landsomfattande inventering av nyckelbiotoper betonade regeringen vikten av att skogsägare accepterar arbetssättet samt har förståelse för behovet av och motivation för att bevara nyckelbiotoperna. Som ett led i att kunna följa eventuell utveckling av acceptansen för arbetet beslutade Skogsstyrelsen att göra en beskrivning och en analys av nuläget i frågan om attityder till nyckelbiotoper⁴.

Skogsstyrelsen drar i den nulägesbeskrivningen fyra slutsatser:

- Gruppen enskilda skogsägare är heterogen och kan inte självklart beskrivas utifrån mål och agerande med skogsägandet. Deras attityder är ofta ett resultat av värderingar som påverkas av hela det omgivande samhället.
- De enskilda markägarna tycker i hög utsträckning att både ekonomi och naturvård är lika viktiga aspekter för skogsägandet. Det är i första hand inre drivkrafter som motiverar naturvårdsarbetet. Acceptansen för Skogsstyrelsens arbetssätt med nyckelbiotoper är splittrad bland skogsägarna.
- Huvuddelen av skogsägarna tycks ha viss förståelse för och motivation till bevarande av sina nyckelbiotoper. Hur bevarandet ska genomföras verkar det finns olika och delvis motstridiga uppfattningar om.
- Det finns generellt en mer positiv attityd till naturvårdsfrågor än till nyckelbiotoper som specifikt verktyg. Denna skillnad innebär också en potential för ett utvecklat arbete framöver.

Registrering av nyckelbiotoper vid avverkningsanmälan/ansökan

En särskild utredning har genomförts av om registrering av nyckelbiotoper ska ske i samband med fältbesök vid avverkningsanmälan/ansökan. Eftersom frågan hänger samman med Skogsstyrelsens tillsynsverksamhet har det inte skett någon fördjupad samverkan i denna del, men resultaten har redovisats i samverkansprocessen.

---

⁴ Eriksson, A. & Högvall Nordin, M. 2019. Attityder till nyckelbiotoper Nulägesbeskrivning 2018. Skogsstyrelsen Rapport 2019/19.

Kunskapsunderlag om nyckelbiotoper i nordvästra Sverige

För att få kunskapsunderlag inför arbetet med den utvecklade metoden för nordvästra Sverige har två särskilda rapporter tagits fram. Det är Nulägesbeskrivning av nordvästra Sverige⁵ och Vetenskapligt kunskapsunderlag för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige⁶.

Åtgärdens bidrag till att nå miljökvalitetsmålen

Nyckelbiotopsinventeringen kan ge underlag för både beslut om formellt skydd, frivilliga avsättningar och utformning av miljöhänsyn vid skogsbruksåtgärder. Den kan också ge underlag för fysisk planering och beslut i tillståndsärenden samt information och kunskapsspridning om skogens naturvärden. Därigenom kan åtgärder som bidrar till att utveckla arbetet med nyckelbiotoper bidra till bättre måluppfyllelse av *Levande skogar* och *Ett rikt växt- och djurliv*.

I och med att regeringsuppdraget med en landsomfattande nyckelbiotopsinventering utvecklades i förtid, så har inte alla aktiviteter som varit planerade kunnat genomföras.

Även de aktiviteter som har fullföljts har påverkats av beslutet om avveckling. Inte desto mindre bedömer vi att det genomförda arbetet med utveckling och samverkan om nyckelbiotoper bidragit med ny kunskap och utvecklade arbetssätt för inventering av nyckelbiotoper. Denna kunskap och utvecklade arbetssätt kan även vara till nytta vid andra typer av naturvärdesinventering.

Utvecklings- och samverkansarbetet har sammantaget bidragit till ökad kunskap i sakfrågor som rör arbetet med nyckelbiotoper och insyn i de olika perspektiv som finns i frågan. Exempel på detta är:

- Kunskapsunderlagen om skogliga och naturvårdsbiologiska frågor för nordvästra Sverige⁷ ⁸. Dessa har utgjort viktiga underlag för utvecklingen av metoden för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige⁹. Genom utvärderingen av inventeringen i nordvästra Sverige har ny kunskap tagits fram om förekomst av nyckelbiotoper och genom analyser av vad som kännetecknar dem med förekomst av substrat mm.
- Undersökningen om skogsägares attityder till naturvård och nyckelbiotoper i synnerhet samt hur skogsägare ser på bevarandet av nyckelbiotoper¹⁰.

---

⁵ Claesson, S. Nulägesbeskrivning av nordvästra Sverige. Rapport 2018/10. Skogsstyrelsen.

⁶ Roberge, J-M. Vetenskapligt kunskapsunderlag för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige. Rapport 2018/11. Skogsstyrelsen.

⁷ Claesson, S. Nulägesbeskrivning av nordvästra Sverige. Rapport 2018/10. Skogsstyrelsen.

⁸ Roberge, J-M. Vetenskapligt kunskapsunderlag för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige. Rapport 2018/11. Skogsstyrelsen.

⁹ Wester, J. m fl Utvecklad av metod för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige. Rapport 2019/12. Skogsstyrelsen.

¹⁰ Eriksson, A. & Högvall Nordin, M. 2019. Attityder till nyckelbiotoper Nulägesbeskrivning 2018. Skogsstyrelsen Rapport 2019/19.

- Arbetet med att utveckla kommunikationen med markägare i anslutning till nyckelbiotopsinventering som bidragit till ökad förståelse för vikten av en god kommunikation i olika skeden av inventeringen och hur den kan utformas.
- Återinventering av kartblad från kontrolltaxeringen år 2000 gav viktiga insikter både i hur väl inventeringsmetoden fungerar och om förändringar av omfattningen av nyckelbiotoper inom nordvästra Sverige sedan år 2000.

Förutom den ökade kunskapen i sig så har den utvecklade metoden för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige gett en god grund för att göra bedömningen av nyckelbiotoper mer objektiv. Den kan också bidra till ökad transparens och förutsägbarhet genom att bedömningskriterier har tydliggjorts. Principerna för den utvecklade metoden, med insamling av uppgifter på provytor och sammanställning av bedömningskriterier i checklistor, har bedömts vara lämpliga att använda för fler biotop typer och även utanför nordvästra Sverige.